*І чужому научайтесь,
Й свого не цурайтесь...*
Т. ШЕВЧЕНКО

СВОБОДА SVOBODA
УКРАЇНСЬКИЙ ЩОДЕННИК UKRAINIAN DAILY

Редакція і Адміністрація:
"Svoboda", 81-83 Grand St.
Jersey City, N.J. 07303
Телефони: (201) 434-0237
(201) 434-0807
з Ню Йорку (212) 227-4125
УНСоюзу: (201) 451-2200
з Ню Йорку (212) 227-5250
(212) 227-5251

РІК LXXXII. Ч. 132. ДЖЕРЗІ СИТІ І НЮ ЙОРК П'ЯТНИЦЯ, 11-го ЛИПНЯ 1975 ЦІНА 20 CENTS JERSEY CITY and NEW YORK FRIDAY, JULY 11, 1975 No. 132. VOL. LXXXII.

ЦІЄЇ СУБОТИ НА ПОСІЛОСТІ СОТНИКА ВОЙНОВСЬКОГО ВІДБУДЕТЬСЯ ПОСВЯЧЕННЯ ЦЕРКОВЦІ-ПАМ'ЯТНИКА

Кергонксон (І. Дурбак). — Цієї суботи, 12-го липня, тут на скалі на посілості сотника Петра Войновського біля Союзівки відбудеться врочисте посвячення малої церковці на увіковічнення пам'яти великих подій.

Задум й історія побудування церковці дуже нагадує історію збудування „запорізького собору" з приводу зруйнування Січі 4-го червня 1775 р., точно 200 років тому.

Про ту історичну подію в „Соборі" Олеся Гончара м. ін. написано:

. . . „Після зруйнування Січі запорожці заснували манастир. І вирішено було: збудуємо собор . . . Воздвигнемо, щоб піднісся в небо... і буде незломний наш дух жити у святій споруді, наша воля сяятиме в небі блиском недосяжних бань. Шаблю вибито з рук, але з серця не вибито духу волі! . . . Собор святий вибудуєм, дух свій у небо пошлемо, і він у віках сяятиме" . . .

Цим прекрасним прикладом наших запорожців з-перед 200 років перейнявся сотник Петро Войновський і побудував на своїм „клаптику України" біля Союзівки своїм коштом і своєю працею дерев'яну церковцю в козацькому стилі, як символ братерства зброї ‚на славну й вічну пам'ятку тим друзям зброї, які разом з ним боролися 34 роки тому за Українську Державу та в більшості загинули в боях, або були знищені ворогами України.

Як почалася німецько-московська війна 22 червня 1941 р., на Буковині члени ОУН створили свої повстанські відділи. Вони нападали на відступаючі московські війська та здобули багато зброї: два танки, 10 мінометів, 150 скорострілів, 3 000 рушниць та багато набоїв. Постав Тимчасовий Український Комітет, що виконував владу на звільненій від московських большевиків Буковині. Одначе в половині липня румуни, союзники німців, зайняли цілу Буковину та почали переслідувати українців. Тоді українські повстанці перейшли до Галичини та зібралися в Городенці. Було їх понад 1,000 вояків.

Так постав славний Буковинський Курінь під проводом сотника Петра Войновського. Цей Курінь вирушив на схід і дійшов до Києва зараз після відступу большевицьких військ. Вправді німецька армія дозволила Буковинському Куреневі дійти до Києва, але німецька адміністрація й поліція старалася цю українську формацію знищити. Частину розстріляли, решту розділили по поліційних частинах для поборювання совєтських партизан. Комадант Куреня, сотник Петро Войновський, попав до німецького концентраційного табору Брец, звідки вийшов щойно осінню 1944 р. Найбільш активні члени ОУН в похідних групах проявили безмір посвяти й геройства, щоб причинитися до відновлення Української Держави, одначе новий окупант України бажав повернути її у свою ко-

(Закінчення на стор 3-ій)

ЦІЄЇ СУБОТИ НА СОЮЗІВЦІ

Кергонксон, Союзівка. — Довголітній керівник суботніх програм на цій оселі УН-Союзу, піяніст і гуморист Володимир Гентіш, виступить цієї суботи, 12-го липня, з окремою програмою, яка включатиме жарти і монологи з нашого союзового і суспільно - громадського життя В цій програмі виступить також вокально - танцювальний ансамбль Союзівки. Керуватиме програмою, як завжди, Аня Дидик. Після програми відбудеться забава з танцями під звуки оркестри „Союзівки". В наступну суботу, 19-го липня, виступить з гостинним концертом соліст Метрополітальної Опери в Ню Йорку бас-баритон Андрій Добрянський.

Форд не включає Рокефеллера у свою передвиборчу кампанію

Вашінгтон. — Президент Форд не робитиме жадних зусиль, щоб здобути делеґатські голоси в користь кандидатури Нелсона Рокефеллера на віцепрезидента ЗСА, — заявив голова виборчого комітету Говард Г. Келлавей, колишній секретар військових справ, який розпочав формування республіканського крайового виборчого комітету. „Кампанія Рокефеллера і Форда не є одна й ця сама". Келлавей при тому відмітив, що він особисто не буде просити делеґатів Республіканської Конвенції, щоб вони голосували на обидвох кандидатів — Форда і Рокефеллера. „Я пропонуватиму їм голосувати на кандидатуру Форда і не буду накидати їм сполучених кандидатур, особливо тим делеґатам, які не бажають Рокефеллера", — заявив Келлавей.

Політичні коментатори кажуть, що заяву Келлавея треба вважати новою стратегією Білого Дому, якою прихильники теперішнього Президента бажають захоронити його від атак консервативної опозиції, яка гостро виступає проти Рокефеллера, як можливого кандидата на віцепрезидента у виборчій кампанії 19976 року.

Віцепрезидент Нелсон Рокефеллер покищо не зайняв до цієї заяви Келлавея жадного становища, а на запитання кореспондентів заявив, що він „не є кандидатом, бо не було ще такого випадку, щоб хтось кандидував на віцепрезидента". Рокефеллер вважає, що Форд повинен у виборчій кампанії бути незалежним.

Припинився зріст безробітних

Вашінгтон. — Департамент праці повідомив на підставі статистики, що протягом червня процент безробітних впав із 9.2 відсотка всієї робочої сили до 8.6 відсотка та що передбачається, що протягом наступних кількох місяців ситуація щодо безробіття „устабілізується". Речники Уряду заявили, що таке велике зменшення у проценті безробітних від кінця травня до кінця червня не віддзеркалює правдивої ситуації, а спричинене „надзвичайним статистичним відхиленням". Вони вважають, що протягом кількох останніх місяців і протягом кількох наступних „дійсне безробіття" становило і становитиме 8.8 або 8.9 відсотків всієї робочої сили. Департамент праці також повідомив, що протягом червня інфляція продовжувала сповільнюватися; бо гуртові ціни зросли тільки на одну десяту одного відсотка. Інфляція сповільнюється вже протягом останніх кількох місяців.

„ПРОШУ ВАС: НЕ ДОПОМАГАЙТЕ НАШИМ ГРОБОКОПАТЕЛЯМ! НЕ ДАВАЙТЕ ЇМ ДО РУК ЛОПАТ!" — АПЕЛЮВАВ СОЛЖЕНІЦИН, ПРОМОВЛЯЮЧИ НА ЗІБРАННІ ПРОФСПІЛОК В НЮ ЙОРКУ

Ню Йорк (М. С.) — Свою понад одногодинну промову на полуденку, влаштованому в середу 9 липня у його честь керівництвом профспілкової організації Американської Федерації Праці-Конґресом Індустріяльних Організацій (АФП-КІО), російський письменник-дисидент і нобелівський лавреат Александер Солженіцин закінчив пристрасним апелем до біля тисячі присутніх і до американського уряду та народу не давати ніякої ні моральної, ні матеріяльної допомоги рабовласницькій совєтській імперії й існуючому та поліційному режимові. „Ви народилися на волі, — говорив Солженіцин, — чому ж тоді ви допомагаєте нашим рабовласникам? Коли нас живцем закопують в землю, коли вже сиру землю ми відчуваємо на наших устах, не подавайте лопат нашим гробокопателям! . . . Прошу Вас, не посилайте їм наймодернішого виряду, не давайте їм допомоги . . . Не забувайте, що все існування нашої рабовласницької системи спирається на вашій допомозі!"

Це були не тільки пристрасні, а й трагічні слова, що до кінця розкривали правду про СССР і совєтський поліційний режим, з яким західні держави, не оглядаючися на дуже реальну і смертельну загрозу для них самих, намагаючися співпрацювати, йому активно допомагають, чим тільки — як казав колишній довголітній в'язень совєтських концтаборів і автор „Архіпелаг ГУЛаг", — приспішують день розправи цього режиму з демократичним світом. В час, коли всевладно панує дух детанту і коли робляться всі можливі зусилля, щоб знайти з Москвою спільну мову і погодження, ці слова Солженіцина звучали дисонансом і були наче викликом всім тим, які, найшовшися при владі, всю свою надію поклали тільки і виключно на детант з Москвою і совєтською російською імперією.

Профспілкові організації Ню Йорку влаштували для Александра Солженіцина і його дружини Наталії дуже тепле прийняття. Вже біля полудня репрезентативну залю готелю „Амерікана" заповнили представники профспілок, запрошені гості, представники преси, телевізії. Великий напис-транспарант зі словами „Робітництво Ню Йорку вітає Александра Солженіцина" з'ясовував мету зібрання. О годині 12:30 в товаристві профспілкових лідерів на залю увійшов Александер Солженіцин з дружиною, яким присутні влаштували оваційне прийняття. Після обіду і представлення гостей головного стола з офіційним привітанням від управи міста Ню Йорку виступив мейор Абрагам Бім, який передав Александрові Солженіцинові символічні ключі від міста, підкреслюючи у своєму слові заслуги Солженіцина для справи свободи і людської гідности. „Ми в Ню Йорку доцінюємо Вашу відвагу і працю . . . в доказ цьому я передаю Вам цей ключ до нашого міста і до наших сердець" — заявив мейор Бім.

Александра Солженіцина представив скарбник АФП-КІО з Вашінґтону Лейн Кіркленд, вказуючи на виїмкову важливість книжок А. Солженіцина у боротьбі за принцип волі і збереження у світі людської гідности перед наступом ворожих сил. Їх роля і роля Солженіцина — це роля підойми, з допомогою якої одна людина може порушити цілий світ — говорив профспілковий лідер, запрошуючи до слова нобелівського лавреата.

Промова Солженіцина — це був один великий виклик комунізмові і комуністичній системі, марксизмові і ленінізмові, які нібито знайшли відповідь на всі проблеми життя, а насправді принесли людству найжахливішу неправду і неволю. Немає сумніву, що Солженіцин не тільки майстер писаного слова, він також і промовець, який вміє втримувати увагу слухачів. Давши свою оцінку політичної ситуації у світі і конфлікту СССР із західнім світом, Солженіцин довше зупинився на найсуттєвіших моментах цього конфлікту і на загрозі, яку цей конфлікт несе

(Закінчення на стор. 3-ій)

Александер Солженіцин промовляє...

Службою Божою і політично-маніфестаційною програмою розпічнеться в Ню Йорку відзначення Тижня Поневолених Націй

Ню Йорк. — У тижні від 13 до 19 липня українські громади спільно з громадами з-поміж інших поневолених народів відзначатимуть Тиждень Поневолених Націй, що його кожнорічно, починаючи від 1959-го року, проголошують Президенти З'єдинених Стейтів Америки. Також і цього року президент Форд пригадав американському народові, що свобода неподільна, а традиції свободи мусять захищати і зберігати всі покоління. В окремому зверненні - декларації Президент закликав американський нарід відзначити Тиждень Поневолених Націй „відповідними церемоніями і активностями".

Заходами Комітету Тижня Поневолених Націй, що його очолює вже від років суддя Метю Трой, святкування в Ню Йорку розпічнуться в неділю, 13-го липня торжественною Службою Божою, що її відправить в намірені поневолених народів о. монсіньйор І. Чукало (хорват) в катедрі св. Патрика на 5-ій евеню. Проповідь виголосить о. монсіньйор Джан Балкунас (литовець). Учасники святкувань перейдуть опісля до Центрального парку і 72-ї вулиці, де на площі Бенд Шел відбудеться відповідна політично - маніфестаційна частина. Цю частину програми відкриє президент Американських Приятелів АБН д-р Іван Дочеф, а після молитви і прочитання проклямацій президента Форда і губернатора стейту Гю Керрі, політичні доповіді виголосять конґресмен Маріо Біяджі з Ню Йорку і молодий адвокат Юрій Волошин. Короткі привітання виголосять також інші політичні діячі.

В Мистецькій частині виступить ансамбль українських бандуристів під керівництвом о. С. Кіндзерявого - Пастухова і адміністрацією мґра М. Чорного та хорватський танцювальний ансамбль. Маніфестація закінчиться схваленням відповідних резолюцій.

КОНФЕРЕНЦІЯ УКР. ІНСТИТУТУ В ГАРВАРДІ

Кембрідж, Масс. — Заходом Українського Інституту в Гарвардському університеті відбудеться у днях 26 і 27-го вересня ц.р. наукова конференція, яка розглядатиме тему: „Україна в СССР — економічний нарис". З українських доповідачів виступатимуть: І. Коропецький, Всеволод Голубничий, Михайло Борецький, В. Н. Бандера, З. Л. Мельник і Юрій Логуш, а з американців: Гертруд Е. Шридер, Леслі Дінс, Креґ Цумбрунен, Стенлі Кон. Головою конференції буде д-р І. С. Коропецький, професор економії в Темпл університеті.

СССР знову плянує купувати зерно

Лондон. — Агентство Ассосіейтед Пресс повідомило, що Совєтський Союз знову плянує закупити від ЗСА та Канади велику кількість різного зерна. Тому, що Москва старається задержати цю закупівлю в таємниці, то веде переговори в цій справі за посередництвом інших держав, які своїми кораблями мали б доставити це зерно до совєтських портів. Британські газети „Ди Лондон Таймс" і „Файненшал Таймс" помістили подібні інформації. Ці газети писали, що тоді, коли в ЗСА сподіваються рекордових жнив, то в деяких частинах Совєтського Союзу, зокрема на Кубані, посуха винищила велику кількість різного зерна, головно пшениці.

З МОРДОВСЬКИХ КОНЦТАБОРІВ ЗАКЛИКАЮТЬ „ВСІХ ЛЮДЕЙ, ЯКИМ ДОРОГА СВОБОДА", ВСТАВИТИСЬ ЗА УКРАЇНОК-ПОЛІТВ'ЯЗНІВ

Ню Йорк, Н. Й. — Комітет Оборони Совєтських Політичних В'язнів інформує: На підставі 35-го числа „Хроніки поточних подій", українські політв'язні мордовських концтаборів передали заяву з приводу Міжнародного Року Жінки, закликаючи „всіх людей, яким дорога свобода", звернутися в їхньому імені до Міжнародного Конґресу Жінок, який має відбутися в Берліні в жовтні цього року, та вимагати звільнення Стефанії Шабатури, Ірини Стасів-Калинець, Надії Світличної, Ніни Строкатої, Ірини Сеник та інших українських жінок політв'язнів.

У заяві сказано, що втримування жінок у таборах суворого режиму є неспівмірним з нормами звичайної людської моралі і є злочином супроти свободи і дискримінації.

„Для підкреслення важливости наших домагань, ми, група українських політв'язнів мордовських таборів, проголошуємо одноденну голодівку 8-го березня (1975)".

Заяву підписали політв'язні: Зорен Попадюк, Кузьма Матвіїв, Василь Овсієнко, Василь Долішний, Ігор Кравців Роман Семюк та інші.

Роверисти в Клівленді демонструватимуть в обороні В. Мороза та інших політв'язнів

Клівленд (Орест Дейчаківський) — Місцевий Комітет Оборони Валентина Мороза влаштовує демонстраційну їзду роверами в обороні Валентина Мороза та інших українських політв'язнів. Виїзд ровeристів відбудеться 1-го серпня. Роверисти будуть кружляти в околиці метрополії Клівленду та відвідувати канцелярії посадників довколишніх міст. Пополудні роверисти приєднаються до маніфестації Тижня Поневолених Націй. Наступного дня 2-го серпня, відбудеться знову поїздка роверами від Міської Ради міста Парми до Міської Ради Клівленду, де в 2-гій год. по полудні відбудеться маніфестація в обороні Мороза. Після загальної маніфестації, 75 - 100 роверистів залишається в середмісті Клівленду і будуть продовжувати кількаденну демонстрацію, під час якої запляновано відповідна програма.

Ціллю цієї демонстрації роверами є популяризація справи оборони Валентина Мороза та інших українських політв'язнів при допомозі місцевої преси, радія і телебачення та інших засобів масової інформації.

В Португалії заповідають „пряму демократію"

Лісбона. — Військова хунта в Португалії постановила розв'язати питання партій і міжпартійної боротьби, а в першій мірі боротьби між соціялістами і комуністами, в цей спосіб, що у всіх справах на майбутнє вирішуватимуть так звані „місцеві і робітничі комітети", які будуть у безпосередньому зв'язку з Рухом Збройних Сил, а через нього з військовою правлячою хунтою. На зібраннях таких комітетів будуть обирані лідери і будуть схвалювані постанови порядком відкритого голосування і безпосередньо. Повідомляючи про такий плян, португальська військова хунта підкреслює, що йдеться про систему „прямої демократії" у противагу до репрезентативної демократії, при якій головну ролю відіграють політичні партії.

З таким проєктом військова хунта виступала якраз у той час, коли почалося засідання обраної у загальних виборах Асамблеї, яка має схвалити нову конституцію для Португалії. Покищо невідомо, який вплив матиме рішення військової хунти на працю цієї Асамблеї. Для демократичних політичних партій таке рішення хунти було несподіванкою і вони окреслюють його своєрідним „замахом". Народні демократи заявили, що цим рішенням військові чинники зламали угоду з політичними партіями. Комуністи, однак, які програли у виборах до Асамблеї, зайняли цілком відмінне становище, стверджуючи, що „йдеться про рішення, незвичайно сприятливе для революційного процесу". Комуністичний щоденник „Діяріо де Лісбона" просто написав, що постанова військової хунти — це „найбільш революційний крок" від часу, коли в Португалії стався переворот проти диктатури Марсело Кетано. Іншими словами, якщо прийняти до уваги оцінку португальської компартії, то можна здогадуватися, що проєкт т. зв. прямої демократії був подуманий на те тільки, щоб мати у розпорядженні потрібну адміністраційну систему, з допомогою якої можна буде в ближчому чи пізнішому майбутньому ліквідувати перевагу португальських демократичних партій.

В „УКРАЇНСЬКІЙ БРАЗИЛІЇ"

Репортаж д-р Теодозії Савицької

4

Там також прегарні пальми, папороті, гумові дерева та інші тропічні рослини і дерева; одне з них, покрите овочем наче помаранчі, овоч дуже приманливий на вигляд і смачний дозрілий, але, не дай Боже, з'їсти такий не зовсім зрілий „какі" (така назва цього овоча), тоді „рот не твій".

В Ірасемі ми зустріли коло церкви стареньку „мамуню" Заблоцьку, яка народилася в Бразилії. Вона, як виявилося, має невичерпний репертуар різних пісень та прийшла під церкву допомогти дітям співати гаґілок. Там зібралася була велика громада малих і старших виводити гаґілки, але, мабуть, присутність гостей їх збентежила, так що гаґілок ми не дочекалися. Зате „мамуня" Заблоцька, дуже сильним як на 70-річну жінку голосом, дала концерт пісень, з яких нам особливо подобалася пісня про знесення панщини та радість людей з цього, бо „тепер нас пани просять, ще за нами гроші носять". Цих пісень навчилася вона від своєї баби, яка приїхала зі „старого краю, з Галіції".

В Ірасемі ми пізнали учительку, сестру Матильду, яка провадить початкову державну школу, а вечорами їздить до університету, продовжує свої вищі студії. У школі є 104 дітей, з цього 28 не-українців. Сестра Матильда учить наших дітей української мови і пісні. З цими дітьми вона приготовила для нас гарне привітання, так, що, коли ми другого дня відвідали школу, діти нас вітали віршами, співами й квітами.

По всіх місцевостях, які ми відвідали, найбільше зворушливими хвилинами були зустрічі з дітворою. Босоногі, або в гумових шлапцях (бо ж тепло, а черевики якщо є, їх краще зберігати на свято, бо хто ж і настачив би тих черевиків на ті піски та болота). Діти бідно, але чисто одягнені.

Перевага біленьких голівок та синіх оченят, так ніби волошки в ланах пшениці. А очі й ротики широко відкриті, дивляться на „пань з Америки", хоча малі діти ледве чи розуміли, хто і звідки, але їх навчили віршів та пісень на привітання, і вони дуже набожно і сумлінно це виконали.

Парохом в Ірасемі й околиці є о. Петро Бальцер, який виявив нам дуже багато ввічливости та допоміг у наших важких подорожах у

(Закінчення на стор. 4-ій).

Російську мову вивчають також німецькі школярі

Франкфурт. — „Франкфуртер Альґемайне Цайтунґ" та інші газети в Західній Німеччині інформують, що тисячі школярів у західньо - німецьких школах вивчають тепер російську мову, що її викладають понад 17.000 учителів й інструкторів. Масове вивчання російської мови розпочалось в часі політики відпруження між Німеччиною і Совєтським Союзом ще за часів урядування канцлера Віллі Брандта, лідера Соціял - демократичної партії. У багатьох школах долішньої Саксонії, Північної Вестфалії, Баден - Вюртенберґу від 7 до 10 кляси включно російська мова — друга обов'язкова чужоземна мова у системі шкільництва. Коло 20.000 студентів вивчають російську мову в університетах і на багатьох вечірніх курсах. Створено вже також Інститут російської мови, в якому викладають совєтські педагоги. Захоплення викликає також імпортована до Німеччини так звана „совєтська культура": мистецтво, театр, цирк, літературні вечори тощо.

СВОБОДА SVOBODA
УКРАЇНСЬКИЙ ЩОДЕННИК UKRAINIAN DAILY
FOUNDED 1893
Ukrainian Newspaper published daily except Sundays, Mondays & holidays (Saturday & Monday issues combined) by the Ukrainian National Ass'n. Inc., 30 Montgomery St., Jersey City, N.J. 07303.

Second Class Postage paid at the Post Office of Jersey City, N.J. Accepted for mailing at special rate of postage provided for by Section 1130 of Act of October 3, 1917 — authorized July 31, 1918.

Передплата: на рік — $24.00, на пів року — $12.50, на 3 місяці — $6.50. Для членів УНСоюзу 65 ¢ міс. За кожну зміну адреси — 25 ¢. Чеки і "money orders" виставляти на "Svoboda".

Статті і дописи, підписані авторами, не мусять відповідати поглядам Редакції. Редакція застерігає собі право в потребі виправляти і скорочувати надіслані матеріяли. Незамовлені матеріяли повертається тільки тоді, коли автор собі це виразно застеріг, долучивши заадресовану коверту з відповідною поштовою оплатою. — За зміст оголошень Редакція не відповідає

P.O. Box 346 Jersey City, N.J. 07303

Гірка правда А. Солженіцина

Александер Солженіцин у ряді своїх творів розкрив перед читачами пекло совєтської дійсности за час існування Совєтського Союзу. Щоб уже не сталося, його твори служитимуть упродовж наступних десятиліть і століть трагічним пам'ятником для тоталітарного совєтського режиму і принаймні мінімальною винагородою для мільйонів жертв тієї кривавої системи.

Опинившись на Заході, А. Солженіцин вирішив сказати своє вагоме слово також і щодо справи взаємин між Заходом і совєтсько-російською рабовласницькою імперією. Це його слово зокрема актуальне сьогодні, в добу так званого детанту, коли з боку Заходу робиться все, щоб тільки закріпити „добросусідські відносини" з СССР і російською імперією в Европі й Азії. Мало того, ми є напередодні закінчення Европейської Конференції для Справ Безпеки і Співробітництва, на якій буде остаточно леґалізовано кордони сучасної російської совєтської імперії і панування Москви над десятками народів. Документ в цій справі вже погодилися підписати ЗСА, Канада і також західні европейські держави.

Коментуючи такий розвиток ситуації на відтинку відносин СССР зі Заходом, А. Солженіцин назвав це дуже просто і виразно: капітуляцією Заходу перед Москвою та дослівно — катастрофою для світу. На цю тему А. Солженіцин говорив у своєму виступі у Вашінґтоні 30-го червня. Про це він написав на сторінках „Ню Йорк Таймс" з 22-го червня, кажучи про тих, які „найбільше програли у Третій світовій війні", що, як це правильно відзначив він, почалася без ніякого формального оголошення безпосередньо із закінченням Другої світової війни. „Намагаючись уникнути Третьої світової війни за всяку ціну, Захід дозволив на те, щоб зруйновано і поневолено двадцять країн і щоб змінити обличчя Землі".

За час 30-ти років від закінчення останньої світової війни Захід поніс ряд дошкульних втрат, яких ніяк не рекомпенсують успіхи Маршалового пляну і Кореї, Західнього Берліну, чи Греції. Справа в тому, що, — як вказав А. Солженіцин — Захід ступив на похилу площу співробітництва з Москвою і якщо т. зв. мирне співіснування у цій формі, як сьогодні, потриває на протязі наступних двох трьох декад, „з лиця Землі зникне саме поняття Заходу". Сьогодні, в обличчі такої ситуації, — остерігає А. Солженіцин, — не треба вже ставити питання, як уникнути Третьої світової війни. Ми мусимо здобутися на відвагу і вміння не допустити до Четвертої".

Це без сумніву, — гірка правда — А. Солженіцина, але під кожним оглядом вона віддзеркалює сучасну політичну ситуацію у світі.

Друкований тепер на сторінках „Свободи" повний текст виступу А. Солженіцина у Вашінґтоні більше ніж заслуговує на те, щоб з ним не тільки познайомитися, але й поробити з цього відповідні практичні висновки.

Можливість нового обману

Агенство „Ассосіейтед Пресс" і британські газети „Ди Лондон Таймс" та „Файненшал Таймс" повідомили, що Совєтський Союз знову плянує закупити від ЗСА та Канади велику кількість різного зерна, бо тоді, коли в ЗСА та Канаді сподіваються рекордових жнив, то в деяких частинах Совєтського Союзу, зокрема на Кубані, посуха нібито винищила велику кількість різного зерна, головно пшениці. Згідно з інформаціями цієї пресової агенції і британських газет, Москва старається задержати цю закупівлю зерна в таємниці і тому веде переговори в цій справі за посередництвом інших держав, які своїми кораблями мали б доставити це зерно до совєтських портів.

Незаперечним фактом є, що з гуманітарних причин, як також із чисто бизнесової точки зору ЗСА і Канада можуть погодитися на продаж різного роду зерна Совєтському Союзові, але раніше Вашінґтон і американські експортери повинні перевірити ситуацію.

Відомо бо, що совєтські верховоди ще найменше дбають про власне населення, натомість їм куди більше залежить на тому, щоб закупом зерна здебалянсувати американську економіку. Як відомо, коли в 1972-му році уряд тодішнього президента Ричарда Ніксона дозволив продати Совєтському Союзові понад 10 мільйонів тонн зерна та сойового бобу, то в Америці майже вичерпалися надвишки цих сільськогосподарських продуктів, що спричинило дуже великий зріст в цінах на хліб та на інші харчові продукти. Америка тоді також була змушена дуже обмежити продаж зерна своїм союзникам і т. зв. недорозвиненим державам. Отже, теперішній уряд президента Форда, як також і канадський уряд, повинні насамперед упевнитися, що Москва не плянує закупити американське й канадське зерно тільки на те, щоб опісля продавати це зерно або „дарувати" його тим невтральним і економічно недорозвиненим країнам з метою прихилити їх до комуністичного бльоку. Америка й Канада не можуть дозволити, щоб їхнє зерно скріплювало і поширювало в світі комунізм.

Подруге, якщо виявиться, що дійсно існує загроза, що населення СССР, в тому числі й українці, можуть через малий урожай відчувати великий брак в харчових продуктах, то уряд ЗСА повинен подбати, щоб не була повторена жалюгідна помилка з 1972-го року, коли ЗСА продали для Совєтського Союзу велику кількість пшениці та сойового бобу по дуже знижених цінах. Якщо СССР може видавати астрономічні суми на розбудову нової зброї, то також може заплатити нормальні ціни за зерно для прохарчування свого населення.

Крім того, Вашінґтон і Оттава повинні вимагати, щоб Совєтський Союз купував це зерно безпосередньо від ЗСА та Канади, а не користувався іншими державами як посередниками, бо таке посередництво тільки зберігає міт про „стабільність совєтської економіки". Рівнож, ЗСА і Канада можуть зажадати від Москви, щоб взаміну за продаж цього зерна Совєтський Союз полегшив свою політику щодо еміграції, а також припинив переслідування осіб, які домагаються пошанування людських і національних прав, гарантованих совєтською конституцією.

ВИСТУП АЛЕКСАНДРА СОЛЖЕНІЦИНА У ВАШІНҐТОНІ: ЗАСУД ЗЛОЧИННОГО КОМУНІЗМУ, ДОКІР НЕНАСИТНОМУ КАПІТАЛІЗМОВІ, ПЕРЕСТОРОГА ДЛЯ СВІТУ

2

Пригадаймо, що в 1904 році ЗСА, американська преса тріюмфувала з японських перемог і всі бажали поразки Росії за те, що Росія консервативна країна. Нагадаю, що в 1914 році лунали докори Франції та Англії, як могли вони увійти в спілку з такою консервативною країною як Росія.

Розміри й напрямки моєї промови сьогодні не дозволяють мені будь-що ще казати про минуле Росії. Я тільки скажу, що відомість про дореволюційну Росію отримана Заходом із рук недостатньо компетентних або недостатньо добросовісних. І я тільки наведу для порівняння ряд чисел, що їх ви можете прочитати в „Архіпелазі Гулаґу", том перший, який вже є в Америці, і, можливо, багато хто читав. Ось ці числа. За підрахунками с п е ціялістів, згідно з найточнішою об'єктивною статистикою, в дореволюційній Росії, за 80 років до революції, це були роки революційного руху, замаху на царя, вбивства царя, революції, — за ці роки було страчено по 17 осіб на рік! Славнозвісна інквізиція в розквіті своїх страт, в ті десятиліття, знищувала по 10 осіб в місяць. Я в Архіпелазі цитую книгу, видану самою ЧК в 1920 році. За 1918 і 1919 роки вони з гордістю звітують про свою революційну працю. Вони просять вибачення, що дані їх не зовсім повні, але ось вони: у 1918 і 1919 роках ЧК розстрілювала без суду більше як тисячу осіб місячно! Це писала сама ЧК, коли вона ще не розуміла, як це буде виглядати в історії. А в розквіті сталінського терору в 1937-38 році, якщо ми розділимо число розстріляних на число місяців, ми дістанемо більше 40 тисяч розстріляних на один місяць!!! Ось ці числа: 17 осіб річно, 10 осіб місячно, понад 1000 місячно і понад 40 тисяч місячно! Ось так зростало те, що утруднювало для демократичного Заходу союз з тією Росією. І з тією країною, з тим Совєтським Союзом, в 1941 році вся об'єднана демократія світу: Англія, Франція, З'єднані Стейти, Канада, Австралія й інші менші країни вступили у воєнний союз. Як це пояснити? Як це можна зрозуміти?..

Тут можна висунути кілька пояснень. Я думаю, перше пояснення можна зробити таке: що, значить, вся об'єднана демократія Землі виявилася слабою проти однієї Німеччини Гітлера. Якщо це так, то це страшний знак. Це страшна провість для сьогоднішнього дня. Якщо всі ці країни разом не могли упоратися з маленькою Німеччиною Гітлера, що ж вони робитимуть тепер, коли понад половину земної кулі залито тоталітаризмом?

Я не хочу визнати цього пояснення. Але, можливо, тоді друге пояснення: що це просто була паніка, страх державних діячів? Вони просто не мали віри в себе, вони просто не мали сили духа, і в цім розгубленні пішли на спілку з совєтським тоталітаризмом? Також не похвально для Заходу. Або, нарешті, третє пояснення: що це був задум, демократія не хотіла себе захищати сама, вона хотіла захищатися руками іншого тоталітаризму, совєтського. Я не кажу тепер про моральну оцінку цього, про це — пізніше. Але в площині простого розрахунку, яка це недалекість! Який це глибокий самообман! У нас є така російська примовка: „Вовка на собак в допомогу не клич": якщо собаки на тебе напали і рвуть — бий собак! Бий собак, а вовка не клич! Тому, бо коли прийдуть вовки, вони собак зжеруть або проженуть, але вони з'їдять тебе.

Світова демократія могла розгромити один тоталітаризм за другим — і німецький і совєтський. Замість цього вона укорінила совєтський тоталітаризм і допомогла народитися третьому — китайському. І все це розвинулося у сьогоднішню світову ситуацію.

Рузвельт в Тегерані в одному із останніх своїх тостів так і виголосив: „Я не маю сумніву, що ми троє, тобто Рузвельт, Черчілл і Сталін, ми провадимо свої народи в згоді з їх бажаннями і з їх цілями"... Як це пояснити? — нехай цим займаються історики. Ми тоді чули і були приголомшені. Ми думали, що ось ми дійдемо до Европи, ми зустрінемося з американцями і ми їм розповімо. Я був у тих військах, які прямо йшли на Ельбу. Ще трохи і я повинен був бути на Ельбі і потиснути руку Вашим американським солдатам. Мене взяли незадовго перед цим у в'язницю. Тоді зустріч не відбулася. Ось тепер, з таким великим запізненням, знову тією самою рукою мене кинули сюди. І я прийшов тепер замість тієї зустрічі на Ельбі із запізненням 30 років... Для мене сьогодні тут — Ельба... щоби сказати Вам сьогодні, як приятель Америки, сказати те, що ми, як друзі Америки, бажали сказати тоді, але що і нашим солдатам перешкодили зрештою сказати і на Ельбі.

Є ще одна пословиця російська: „Недруг притакує, а друг сперечається". Власне тому, що я друг Америки, власне тому, що цю промову викликають дружні почуття, я і прийшов сказати Вам: Друзі мої, я не казатиму солодких слів. Становище в світі не лише загрозливе, ставище в світі не лише небезпечне, становище в світі ка-та-строфальне!

Відбулося дещо незрозуміле простому людському розумові. В кожнім разі ми там, ми там, безсильні, середні совєтські люди, ми не могли зрозуміти... рік за роком, і десятиріччя за десятиріччям... — що відбувається? Як це пояснити? Англія, Франція, З'єднані Стейти — держави - переможці у Другій світовій війні. Завжди держави - переможці диктують мир. Вони дістали міцні умови, вони встановлюють таке існування, яке відповідає їх філософії, їх уяві про свободу, їх уяві про національні інтереси. Замість цього, починаючи з Ялти, Ваші державні керівники Заходу в спосіб, що годі пояснити, підписували капітуляцію за капітуляцією... Ніколи Захід і Ваш президент Рузвельт не поставив ніяких умов Совєтському Союзові за призначену йому допомогу... Необмежено допомагав, а потім необмежено йшов на поступки. Вже в Ялті, без будь-якої необхідности, були мовчазно визнані окупації Монголії, Молдавії, Естонії, Латвії і Литви. Відтак, майже нічого не було зроблено для захисту Східньої Европи, і віддали ще 7-8 країн Східньої Европи.

Сталін зробив вимогу видати йому тих совєтських громадян, які не бажають повертатися на батьківщину. І західні країни віддали півтора мільйона людей. Як віддали? Вони схопили їх силоміць... англійські солдати вбивали росіян, які не хотіли іти в полон до Сталіна, і силою штовхали їх до Сталіна на знищення. Тепер це стало відомо, але ще зовсім недавно, ось декілька років тому... Півтора мільйона людей!

Як могла це зробити демократія Заходу?.. І слідом за тим, всю решту 30-ти років, — ці роки постійних відступів і віддачі країни за країною. До того, що тепер вже і в Африці є совєтські сателіти, і майже вся Азія вже захоплена. І ось котиться в провалля Португалія. За тридцять років тоталітаризму віддано більше, ніж будь - коли в світовій історії, в будь - якій війні віддавала країна, що зазнала поразки. Війни не було, але вона немовбито відбулася. Ми, на Сході, довго цього не могли зрозуміти. Ми не могли зрозуміти недолугости цього замирення у В'єтнамі. Тобто, кожна пересічна совєтська людина розуміла, що це таке хитре налагодження, яке дає можливість Північному В'єтнамові взяти Південний, в будь - який день, коли він забажає. І раптом це нагороджується нобелівською премією миру. Трагічна й іронічна премія! Це дуже небезпечне почуття, котре може виникнути при такому тридцятилітньому відступанні.

Вже створюється таке мироповчуття, „як би якнайскоріше поступитися", якнайшвидше віддати і якось надійшло б замирення, якось надійшов би спокій. Так і писали тепер численні газети на Заході: скоріше б скінчилося кровопролиття у В'єтнамі й надійшло б національне єднання. (Біля берлінського муру вони не згадують національного єднання). А одна із Ваших провідних газет після кінця В'єтнаму на всю сторінку дала заголовок: „Благословенна тиша". Ворогові не побажав би я такої „благословенної тиші". Ворогові не побажав би я такого національного єднання. Я перебув 11 років на Архіпелазі, я вивчав півжиття це питання. І я можу, дивлячись здалеку на цю страшну в'єтнамську трагедію, сказати: мільйон людей буде просто знищений, а 4-5 мільйонів, за маштабами В'єтнаму, сядуть у концентраційні табори і будуть відновлювати В'єтнам. А що відбувається в Камбоджі, Ви вже знаєте. Геноцид! Повне знищення, але в новій формі. Знову газових камер не вистачає, тому що техніка недостатня. І тому просто, за декілька годин підводять на ноги столицю, — столичне місто, що провинилося, — і виганяють її старих, дітей, жінок, без речей, без їжі... Иди і вмирай! Це дуже небезпечне світовідчування, коли вкрадається таке почуття: „ану, віддайте!" Ми вже тепер чуємо голоси на Заході й у Вашій країні: Віддайте Корею, віддайте Корею і будемо жити тихо. Віддайте Португалію, звичайно. Віддайте Японію. Віддайте Ізраїль. Віддайте Тайван, Філіппіни, Таіленд, Малайзію, віддайте ще 10 африканських країн, дайте нам тільки можливість спокійно жити. Дайте можливість нам їздити в наших широких автомобілях по наших прегарних автових шляхах. Дайте можливість нам спокійно грати в теніс і ґольф. Дайте спокійно нам змішувати коктейлі, як ми звикли. Дайте нам бачити на кожній сторінці журналу усмішку з розкритими зубами і з келихом.

Але ось як ще обернулося: тепер на Заході це все обернулося обвинуваченням проти З'єднаних Стейтів Америки.

Тепер на Заході лунає дуже багато голосів, які кажуть: „Ось, Америко, —

(Продовження на стор. 3-ій)

Микола Вараболяк

МІЖНАРОДНЕ ЗАВТРА — І НАШІ ПЕРСПЕКТИВИ

(Порядком дискусії)

4

Як національні спільноти не могли б були досягти свого повного розвитку доки маси голодували і були використовувані меншістю, так і ґльобальну спільноту не вдасться вдержати при житті і вона прямуватиме до самознищення, якщо не скінчиться перевага економічно і політично сильних над слабими народами і доки існуватиме економічна і політична нерівність між народами. Як, отже, у національних спільнотах здійснення хоч сякої - такої справедливости було передумовою постання нині здорових державних організмів, так же само ця справедливість сперта на рівності є передумовою народження здорової міжнародної спільноти. А в атомову епоху або заіснує така мирна спільнота, або народи винищать себе взаємно і перемінять земський ґльоб у пустелю.

Щоб така спільнота народів мала постати, треба — коли маємо на увазі не спеціяльно українську проблему, а проблему супремації одних народів над другими у загальному — перш усього виелімінувати економічну нерівність у її драстичних формах. Очевидно, ідеальна еквалізація це утопія. І в рамах нині розвинутих держав не існує повної рівности. Коли говоримо про економічну нерівність у її крайніх виявах, маємо на увазі ситуації, де одні живуть у люксусах, а другі животіють із недоживлення.

Що стоїть нині на перешкоді здійснити цю першу й основну передумову для встановлення тривких фундаментів, на яких могло б базуватись співжиття народів на здорових основах? Існування олігархій у різних її видах.

Не тільки східні олігархії треба обвинувачувати в тому, що нерівність дальше паношиться при кінці отого XX ст. Західні олігархії теж винуваті, що з егоїстичних мотивів, хоч під плащиком демократії, наживаються коштом бідніших. Найважча, одначе, проблема це прикоротити східні олігархії, що практично завернули до невільництва і панщини.

Важко було б переборотн егоїзм „посідаючих" у межах держав. Скільки перешкод прийшлося перебороти й американському суспільству, щоб врешті ввести соціяльне забезпечення. А забезпечення на випадок хвороби ще в нас нема. У Німеччині ще за Бісмарка введено таке соціяльне забезпечення і воно сповняє своє завдання, а в ЗСА це питання товчеться в Конгресі роками і нема надії, що врешті щось путнього Конгрес вирішить. Коли такі зміни важко здійснити, то що говорити про зрозуміння „маючих" народів для справ вирівняння економічних нерівностей, виелімінування використовування одного народу другим як передумову наладнання співжиття між народами.

Але, хоч як нереально воно виглядає, є познаки, що „могутні" народи прозрівають. Як багатії втримались у західніх державах не тільки при житті, але втішаються надалі львиною частиною їх майна, бо своєчасно пішли на зміни і уступки, а не як московські вельможі, що не хотіли у нічому поступитися і потратили навіть голови, так нині „багаті" народи зачинають розуміти, куди іде історія і зачинають поступатись. Зачинають розуміти, що нема ні американської, ні німецької, чи єгипетської економіки, а є одна світова економіка, де існують партнери, а не використовуючі і використовувані, та що співпраця між ними конечна.

А вже остання господарська криза, а монетарна зокрема, вдарила тих „ізоляціоністів" як довбнею по голові. Вона навчила, що „сильні" і „могутні" є так же залежні від „слабих" і „нерозвинутих" народів, як і навпаки. Досвід рецесій і депресій повчив, що сама наявність економічного потенціялу, хоч би як велика, як посідання супер - зброї, не є запорукою, що і „могутні" не збанкротують.

Не легке то, одначе, завдання зробити щось, щоб ту нерівність в економіці хоч зменшити; а зменшити принаймні до рівня, щоб мільйони людей не вмирали з голоду, конечно.

Основна проблема в тому, що рати приросту населення у світі є вищі, чим індекси господарського розвитку. Як зарадити тому лихові, що загрожує екзистенції людства? Єдиний моральний спосіб то змагати до того, щоб господарський розвиток „нерозвинутих" країн міг заспокоювати потреби власного збільшуваного населення так, щоб ті народи не були тягарем „розвинутих" країн.

(Продовження буде)

М. Сосновський

МІЖ „ОПТИМІЗМОМ" І „ПЕСИМІЗМОМ"

(Думки з приводу концепцій визвольної політики ОУН, ОУНр і УРДП)

(1)

Під кінець минулого року відбулися з'їзди двох українських націоналістичних груп (5-ий Великий Збір ОУНр і 8-ий Збір Українських Націоналістів), а в травні цього року відбувся 7-ий з'їзд УРДП[1]). З'їзди цих трьох українських еміґраційних політичних груп заслуговують на окрему увагу з цієї причини, що в українському політичнопартійному вахлярі під сучасну пору тільки ці групи являють собою елементи релятивної політичної сили і відіграють в українському житті в діяспорі меншу чи більшу ролю. З цього погляду, варто дещо докладніше приглянутися всьому тому, над чим з'їзди цих груп радили і які винесли постанови щодо своєї дальшої політики, а також яка їхня оцінка ситуації в Україні та як вони бачать місце і ролю української діяспори в загальноукраїнському політичному процесі.

Під формальним оглядом найкраще опрацьовані матеріяли маємо зі з'їзду ОУНр („Визвольний шлях", чч. 1-4, 1975). Досить загальниково опрацьовані матеріяли з'їзду ОУН з доданим вияснєнням, що в усіх ідеологічнополітичних справах „далі зобов'язують" постанови попереднього зїзду („Самостійна Україна", ч. 1-2, 1975). Зі з'їзду УРДП маємо цікаву за своїм змістом програмову доповідь дотогочасного лідера цієї партії д-ра Василя Гришка („Свобода", 10-20 червня, 1975) і текст „Політичних резолюцій", що їх схвалив партійний з'їзд. Щодо змісту, однак, то всі три з'їзди, як можна ствердити на основі доданих до публічного відома матеріялів, займалися тими самими проблемами українського життя в Україні і діяспорі, намагалися ці проблеми зглибити і на основі зробленої аналізи сформулювати висновки для практичної діяльности[2]). Враховуючи характер всіх трьох середовищ і наголос, що його вони поклали на специфічні проблеми, можна сказати, що у всіх трьох випадках маємо справу із намаганням з'ясувати українську визвольну концепцію, як її кожна група зокрема розуміє.

Заки перейдемо до докладнішого розгляду матеріялів згаданих трьох партійних з'їздів, скажемо кілька слів про окремі групи. ОУН і ОУНр репрезентують в нас націоналістичний сектор і обі нав'язують до повної спадщини єдиної ОУН з часів полк. Євгена Коновальця (1929-1938), яка розкололася на дві націоналістичні організації в 1940 році. Виступаючи речниками „всього українського народу", вони спираються в основному на членстві із західніх земель України, головно Галичини, а східні і центральні українські землі в цих групах є репрезентовані тільки одиницями. УРДП заіснувала під кінець 40-их років на еміґрації в Німеччині під проводом Івана Багряного, який у свій час, як і багато інших політично активних українців зі східних земель, був пов'язаний з ОУНр, але з цією організацією розійшовся. У той час, коли ОУН у всіх своїх відгалуженнях у повоєнних роках „звузилася" до свого основного „галицького ядра", УРДП розвинулася як партія українців виключно із східніх і центральних земель України. Партія ця має за собою два кризові моменти: перший, коли від неї відкололася група Івана Майстренка („ліва УРДП"), а другий вже недавній, коли настав поділ на групу Василя Гришка і групу Миколи Степаненка. Обидві групи виступають під цією самою назвою (подібно, як це діється з націоналістичними групами), але в основному членський актив остався при В. Гришкові.

Всі ці моменти, зв'язані з історією і характером обох ОУН і УРДП, треба мати на увазі, щоб краще розуміти атмосферу, яка панує в кожній з цих груп, тенденції тощо. З другого боку, не можна забувати про своєрідний „реґіоналізм" цих груп, коли йдеться про їхнє членство, що має специфічне історичне підґрунтя і зумовляє їхні такі, а не інакші шляхи організації, розвитку з властивим для цієї специфіки ідейним багажем.

При розгляді з'їздових матеріялів окремих груп ми в основному зупинимося на таких проблемах: а) як окремі групи оцінюють ситуацію в Україні; б) як окремі групи бачать українську справу в контексті сучасного міжнародного укладу сил; в) як окремі групи розцінюють ситуацію на відтинку української діяспори; г) які конкретні напрямні окремі групи пропонують на відтинку української внутрішньої і зовнішньої політики, тобто, як конкретно вони уявляють собі українську визвольну концепцію.

Ситуація в Україні очима політичних груп

Здається, що ми не помилимося, коли скажемо, що найбільше схожости між згаданими трьома групами знаходимо у їхніх оцінках ситуації на українських землях і в СССР. Коли в матеріялах 5-го ВЗ ОУНр стверджується совєтську політику „уніфікації навколо московського ядра", плян ліквідації націй через їхнє „злиття у одній спільності — совєтському народові", то в матеріялах 8-го ВЗУН говориться про те, що „сучасний центр імперії остаточно й недвозначно порвав із теоретичними й практичними засадами інтернаціоналізму й перейшов на виразну позицію російського імперіялізму" з пляном ліквідувати український народ, як окремішню націю. Чи не найбільш трагічну картину положення України в системі СССР подибуємо, однак, у програмовій доповіді на з'їзді УРДП, в якій є мова про українську „межову ситуацію", тобто ситуацію „смертельної небезпеки, яка виникла для самого дальшого національного існування українського народу на його батьківщині". Це знайшло також своє віддзеркалення в „Політичних резолюціях" УРДП.

(Продовження буде)

[1]) ОУН — Організація Українських Націоналістів, яку тепер очолює Олег Штуль-Жданович. ОУНр — Організація Українських Націоналістів (революціонерів), яку тепер очолює Ярослав Стецько. УРДП — Українська Революційно-Демократична Партія, від 7-го з'їзду під проводом Михайла Воскобійника.

[2]) З'їзди ОУНр і ОУН були засекречені, з'їзд УРДП був раніше оголошений і відкритий.

ЗАКЛИК

Джералд Форд, президент З'єдинених Стейтів Америки, виконуючи постанову спільної резолюції Конгресу ЗСА з 1959 р., видав проклямацію, проголошуючи тиждень, що починається 13 липня, вже 17-им з черги Тижнем Поневолених Націй. Президент закликає ввесь американський народ відзначити цей Тиждень відповідними церемоніями і активностями та заохочує до поновної присвяти аспіраціям всіх поневолених народів на самовизначення і свободу.

Окремі звернення у справі відзначування Тижня Поневолених Націй видали також поодинокі українські центральні організації. Організації Українського Визвольного Фронту в ЗСА рівнож закликають своє членство та все українське громадянство в Америці взяти масову участь у відзначенні цього Тижня Поневолених Націй.

В Ню Йорку таке відзначення пічнеться в неділю, 13-го липня ц. р. Учасники святкувань, які зберуться о год. 9-ій рано на 59-ій вулиці і 5-ій евеню, організованим порядком перейдуть до катедри св. Патрика, де візьмуть участь в Богослуженні, що його відправить о. монсіньйор І. Чукало (хорват) в намірені поневолених Москвою народів. Відповідну до нагоди проповідь виголосить о. монсеньйор Джон Балькунас. Після Богослуження учасники перейдуть маніфестаційним походом до 72-ої вулиці в Центральному парку, де на площі Бенд Шел відбудеться відповідна політична і мистецька програма. В цій програмі з промовою виступить конгресмен Маріо Біяджі. Промовлятиме також колишній амбасадор Південного В'єтнаму до ЗСА та інші. Після відчитання проклямацій виступлять мистецькі ансамблі українські та інших народів.

Масовою участю в цій та інших імпрезах, організованих Комітетами Тижня Поневолених Націй запротестуймо проти поневолення Москвою українського та інших народів та домагаймося підтримки Америки і вільного світу в змаганні поневолених до волі і незалежности.

Організації Українського Визвольного Фронту в ЗСА

ПОСВЯЧЕННЯ ЦЕРКОВЦІ...

(Закінчення зі стор. 1-ої)

лонію і тому жорстоко знищив майже всіх членів похідних груп на схід.

Одначе пам'ять про наших молодих, одержимих Героїв не повинна загинути!

Коли сотник Петро Войновський приїхав до Америки в 1950 р., він не забув за своїх поляглих побратимів зброї. Він купив шмат землі на горі біля Союзівки, і там задумав здійснити свій благородний намір. Протягом трьох років він власними руками збудував дерев'яну церковцю, восьмикутну, з Мазепинським хрестом, що сяє на горі.

Минає вже довгі й важкі 34 роки від цих історичних подій у 1941 р., коли рішалася доля України на довгі роки. Які великі надії жевріли в серцях мільйонів українців, але як скоро вони погасли під кривавим чоботом нового окупанта України, що затопив їх священною кров'ю цвіту української молоді!

Але, як пам'ять про Січ житиме вічно в українському народі, бо на сторожі її стоїть запорізький собор над Дніпром, — так і славна пам'ять про Буковинських Орлів-Героїв житиме вічно, на її сторожі стоятиме скромна козацька церковця в Кетскильських горах.

Соборний комітет, створений з українців з усіх земель України, запрошує всіх українців, з усіх українських частин: УСС, Армії УНР, УГА, УВО-ОУН, Карпатської Січі, УПА та Першої Дивізії УНА — „Галичина" — взяти цієї суботи, 12-го липня численну участь у посвяченні цієї церковці-пам'ятника на пошану поляглих Героїв Буковинського Куреня.

Хоч як нам усім хотілося б дуже відбути прощу до запорізького собору над Дніпром, на землі Запорізької Січі, на історичні місця, де колись була Січ, з нагоди 200-річчя її зруйнування московськими військами цариці Катерини II, — та це на жаль, — виключене! Зате ніщо нам не стоїть на перешкоді прибути на отой „клаптик України" біля Союзівки, до нашого символічного „козацького собору", щоб пошанувати героїчний подвиг нашої Буковинської молоді.

ВИСТУП СОЛЖЕНІЦИНА...

(Продовження зі стор. 2-ої)

твоя провина". Я мушу тут сьогодні захистити Америку від цих обвинувачень! Я мушу сказати, що З'єднані Стейти Америки з усіх країн Заходу — менше всього винні в цьому і більше всього зробили для того, щоб не було так. Америка допомогла Европі виграти Першу і Другу світові війни, Америка піднесла Европу із двох останніх руїн, п'ятнадцять - д в а дцятьдвадцять п'ять років поспіль вона стояла забороломм, захищаючи Европу, в той час, як европейські країни рахували п'ятаки: як би не оплачувати своєї армії — а ще краще зовсім її не мати, як би не оплачувати озброєння, як би вийти з НАТО, знаючи, що однаково Америка захистить. Ці країни з тисячолітньою цивілізацією і культурою — це від них почалося, хоча б на тім материку... їм там ближче, їм там краще можна розібратися.

Я ось прибув на Ваш континент, я вже два місяці подорожую його просторами. Я згоден — тут це не відчувається так близько, тут можна і помилитися, тут потрібні душевні зусилля, щоб зрозуміти гостроту світового положення. З'єднані Стейти Америки давно виявили себе як найбільш великодушна і найбільш щедра країна в світі. Де б не трапилася повінь, землетрус, пожежа, стихійне лихо, хвороба, — хто допомагає перший? З'єднані Стейти! Хто допомагає більше від усіх і безкорисно? З'єднані Стейти! І що ми чуємо у відповідь? — Докори, прокляття, „Американці, забирайтеся геть!", палять американські культурні центри, і представники третіх країн в Організації Об'єднаних Націй вистрибують на столи, щоб голосувати проти Америки.

Проте, все це не знімає тягару з плечей Америки. Хід історії, бажаєте Ви цього чи не бажаєте, але хід історії сам привів Вас — зробив Вас світовими керівниками. Вашій країні вже не можна думати провінціонально. Вашим політичним діячам вже не можна думати тільки про свій стейт, про свою партію, про дрібні ситуації, які допровадять його або не допровадять до державної посади. Вам доводиться думати про ввесь світ. І коли наступить нова політична криза, — а я уважаю, що ось дуже гостра закінчилася, а чергова може наступити в будь - яку мить, — однаково, головні рішення всеодно ляжуть на плечі Америки, на плечі З'єднаних Стейтів.

І ось я, вже перебуваючи тут, чую деякі пояснення ситуації, я дозволю собі процитувати те, що я чув тут.

„Не можна захищати тих, у кого не вистачає волі до оборони". Я згоден. Але це сказано з приводу Південного В'єтнаму, так у половині сьогоднішньої Европи і трьох четвертих сьогоднішнього світу воля до оборони ще менша, ніж була в Південному В'єтнамі.

Нам говорять: „Не можна захищати тих, хто не може оборонятися власними людськими ресурсами". А проти переважаючих сил тоталітаризму, коли він накидається ввесь — і ніхто не може захиститися власними ресурсами — ніхто; і, наприклад, Японія взагалі не має армії.

Нам говорять: „Не можна захищати тих, у кого нема повної демократії". Ось це найбільш знаменне, це найосновніша мелодія, котру я помічаю у Ваших газетах і чую у виступах деяких Ваших політичних діячів. А хто в світі колинебудь на передньому краї тоталітаризму утримався з повною демократією? Ви, з'єднана демократія світу, — не втрималися! Америка, Англія, Франція, Канада, Австралія разом — не втрималися! При першій небезпеці гітлеризму — подали руку Сталінові. Це називається утриматися в демократії? Ні!

І так це кажуть (цих виступів багато було поспіль):

„Якщо Совєтський Союз використовуватиме розрядку у своїх інтересах — то тоді ми..." А що тоді? Совєтський Союз використав розрядку в своїх інтересах, використовує і використовуватиме! Ось, наприклад, вони з Китаєм разом посилено беруть участь в розрядці, а тим часом взяли три країни. Покищо непомітно три країни Індокитаю взяли. Щоправда, можна очікувати, що на розраду Китай пришле пінгпонгівську команду. А Совєтський Союз прислав пілотів, які колись перелетіли Північний бігун. І ось цими днями полетять разом з Вашими у космос.

Типове видовище, я чудово пам'ятаю той рік — це 1937-ий рік — червень тридцять сьомого року, коли Чкалов, Байдуков і Беляков героїчно перелетіли Північний бігун і приземлилися в стейті Вашінгтон. Це був той рік і той місяць, коли Сталін розстрілював понад сорок тисяч місячно! А Сталін знав, що робив. Він послав летунів і викликав у Вас довірливі радощі: дружба двох країн через Північний бігун! Герої, іншого і не скажеш — герої! Але це було видовище, щоб відвести Вашу увагу від подій тридцять сьомого року. А, вибачте, який сьогодні ювілей? Скільки минуло років? Тридцять вісім. Хіба ж це ювілей? Ні, просто треба закрити В'єтнам. Треба вимазати В'єтнам. І ось послали пілотів. Відкрили пам'ятник Чкалову в стейті Вашінгтон. Чкалов герой і гідний пам'ятника. Але для справжньої картини треба було позаду пам'ятника поставити стіну і на ній зобразити барельєф тих розстрілів або тих черепів і костей.

Ще нам так говорять (вибачте, що я наводжу багато цитат, але їх значно більше лунає у Вашій пресі і по радіо): „Ми не можемо ігнорувати, що Північний В'єтнам і червоні потоптали угоду. Але ми готові дивитися в майбутнє". Тобто, що це значить? Значить, нехай знищують людей, проте якщо ось ці гвалтівники, ось ці вбивці, ось ці кати запропонують нам відпруження, ми з задоволенням будемо з ними відпружуватися. Ось так, як Віллі Брандт сказав якось: „Я б і зі Сталіним пішов на розрядку". Тобто, в той час, коли Сталін знищував по сорок тисяч на місяць, Брандт охоче б пішов з ним на розрядку. Дивитися в майбутнє! — так дивилися в майбутнє і в 1933-му і в 1941-му. Але дивилися погано. Так дивилися в майбутнє два роки тому, коли укладали безглузде, незрозуміле, негарантоване перемир'я у В'єтнамі. І погано дивилися. Так квапилися з цим перемир'ям, що прогаяли звільнити з полону всіх власних американців. Так квапилися чимдуж підписати цей документ, що там якихось тисяча триста американців — та нема, то й нема, і без них обійдемося. Як це робиться? Як це може бути? Нехай частина з них, справді, — буває бо на війні, — без вісти пропалі. Але вожді Північного В'єтнаму і самі згоджуються, що частина утримується там у них — утримується. І що ж, чи вони віддають Ваших земляків? Ні, вони їх не віддають і ставлять увесь час вимоги. То вони ставили вимоги: нехай Тью відійде від влади; тепер вони ставлять вимоги: нехай З'єднані Стейти відновлять нам В'єтнам. А то, мовляв, дуже тяжко нам розглядітися — знайти цих людей.

(Продовження буде)

З'ЇЗД КОМПАРТІЇ ЗСА

Чікаго. — В кінці червня, від 26 до 29-го, компартія ЗСА відбула свій 21-ий з'їзд з участю, як інформує преса, біля 600 делегатів, які приїхали з різних стейтів Америки. Вступну промову на з'їзді виголосив голова компартії Генрі Вінстон, а генеральний секретар Гас Голл прочитав головну доповідь в якій він заповів розклад світового капіталізму.

„НЕ ДОПОМАГАЙТЕ НАШИМ ГРОБОКОПАТЕЛЯМ!.."

(Закінчення зі стор. 1-ої)

для Заходу з уваги на те, що Захід не хоче до кінця усвідомити собі справжніх цілей речників комуністичної доктрини. Зокрема він остеріг перед надіями на „розкол" в комуністичному русі, вказуючи на те, що вже у природі компартій, у яких країнах вони не прийшли б до влади, є встановляти диктатуру і нищити демократичну систему правління.

Багато уваги присвятив А. Солженіцин негативним сторінкам західнього світу у його боротьбі з комуністичною загрозою, перестерігаючи перед будь-якими надіями на можливість договорення з Москвою. Він також підкреслив, що не можна буде зберегти свободи тільки в одній частині світу, коли в другій частині закріпиться неволя. Тоді не свобода, а неволя остаточно таки переможе. „Не можна любити свободи тільки для себе" — говорив він, апелюючи до активної оборони принципів свободи в першій мірі таки на Заході, куди, як наприклад в Португалії, протискаються комуністичні впливи. На раменах ЗСА і його політичного керівництва сьогодні лежить відповідальність за долю світу — говорив А. Солженіцин, висловлюючи сподівання, що ЗСА, вступаючи у своє третє сторіччя, останутся вірні тим високим принципам свободи, які присвічували основоположникам американської незалежности перед 200 роками.

Нашу добу Солженіцин порівняв до періоду, коли кінчалося Середньовіччя і починалися модерні часи. „Ми тепер находимося на крутому історичному повороті, на наших очах народжується нова доба" — говорив він, вказуючи на те, що міняється порядок цінностей, оформляються нові погляди на життя і на світ. В такій ситуації потрібні лідери великого формату, вміння, моральної та інтелектуальної сили, які могли б повести народи у цей новий світ. А. Солженіцин побажав американцям мати таких лідерів, а в першій мірі таких, які не говорили б, що хай в інших країнах закріплюються і поширюються неволя і рабство, аби тільки це лихо обминуло нас. Якщо так буде, людство очікує велика трагедія, бо треба забути, що перед будь-яким народом „безпечне життя" „Безпечного життя не буде в нас, — говорив Солженіцин, ні у вас. Тому краще бути готовим і готуватися треба вже!"

Західній світ не повинен заспокоюватися тим, що ще має перевагу над совєтським бльоком, — перестерігав А. Солженіцин, додаючи, що ця перевага зменшується і насправді на деяких відтинках комуністичний світ вже не тільки зрівнявся зі Заходом, а і його перевищив, зокрема, коли йдеться про зброєння. Совєтському Союзові не йдеться про „рівновагу сил", а про абсолютну перевагу принаймні у відношенні 5:1, щоб тоді виступити з ультимативними вимогами до Заходу і примусити його до повної капітуляції.

Це цілком можливе — говорив Солженіцин — і даремно на Заході намагаються заспокоювати себе тим, що, мовляв, це що сталося у вас, не може статися в нас. „Це можливе, це станеться" — заявив Солженіцин, якщо вже сьогодні Захід не візьме до уваги справді серйозної комуністичної загрози, а продовжуватиме ролю пасивного спостерігача, як це мало місце в Будапешті чи Празі, чи коли за наказом Леніна здавлювано національні визвольні рухи на окраїнах імперії, чи на початку 40-их років ліквідовано незалежні держави Прибалтики.

Промову Солженіцина багато разів присутні переривали довготривалими оплесками, висловлюючи цим свою однозгідність з його думками і оцінкою ситуації. Інша справа, чи ці слова і думки знайдуть бодай мінімальне зрозуміння в тих, які відповідають за американську зовнішню політику. До них в першій мірі апелював Солженіцин і хоч нікого він не називав по імені, то було зрозуміло, кого він мав на увазі. Серед присутніх на залі не було політичних діячів, не рахуючи нюйоркського сенатора консервативного напрямку Джеймса Баклея.

Впадало в очі значне число достойників Російської Православної Церкви за кордоном. Представник цієї Церкви проводив молитвою перед і після обіду. На обіді були також представники української преси і деяких організацій, в тому головний предсідник УНСоюзу Йосип Лисогір, заступниця головного предсідника УНСоюзу п-і Марія Душник, головний секретар Володимир Сохан та редактор „Українського квартальника" Володимир Душник.

Виступ А. Солженіцина знайшов широкий відгомін в нюйоркській пресі, радіо і телебаченні.

ЗСА відновлять військову допомогу для Туреччини

Вашінгтон. — Між президентом Фордом і представниками Палати Репрезентантів досягнуто погодження щодо форми обмеженої військової допомоги для Туреччини, не зважаючи на накладене Конгресом ембарго. Президент Форд погодився на компромісову пропозицію конгресмена Томаса Моргана, голови Комісії зовнішніх зв'язків Палати Репрезентантів, на основі якої Туреччина одержить допомогу на суму 78 мільйонів долярів і матиме змогу за ці гроші закупити потрібні їй літаки та інший військовий виряд. Крім того, новий законопроєкт передбачає також продаж додаткової зброї для Туреччини. Президент Форд заявив, що хоча він є прихильником скасування ембарго в цілому, але він приймає в наявній ситуації цю пропозицію, яка принаймні частинно розв'язує питання американсько - турецьких взаємин.

На основі цього самого законопроєкту Адміністрація матиме змогу плянувати військову і економічну допомогу для Греції, а також дати допомогу для 60,000 кипрських греків, які мусіли у висліді зтурецької агресії покинути свої оселі і тепер находяться на статусі біженців у грецькій частині Кипру.

Проблема допомоги для Туреччини є якраз тепер дуже актуальна, бо вже 17-го липня розпочинаються американсько - турецькі переговори про майбутнє американських баз в Туреччині. ЗСА далі заінтересовані в тому, щоб ці бази зберегти, враховуючи їхню стратегічну важливість. 24 липня у Відні будуть також поновлені переговори між кипрськими греками і кипрськими турками щодо майбутнього Кипру. На думку президента Форда, скасування ембарго на військову допомогу для Туреччини значно облекшить справу і одних і других переговорів.

Пресовий Фонд „Свободи"

На цьому місці друкуємо імена тих ВШ. Громадян, що надіслали свою добровільну доплату до передплати та свою пожертву на фонд „Свободи" та її видань: англомовного „Українського Тижневика" і дитячого журналу „Веселка", і потверджуємо з подякою висоту одержаної суми.

ЛИСТА, Ч. 11.

Д. Сисин, Гарфілд	$ 15.00
І. і О. Загилькевич, Джерзі Сіті	10.00
В. Курись, Йонкерс	10.00
О. Смішкевич, Нюарк	10.00
В. Ардиковський Колумбія	7.00
Д-р В. Д'Астон, Гасієнда Гайтс	7.00
В. Ванський, Ірі	7.00
В. Вересюк, Ню Йорк	7.00
Я. Волошин, Бронкс	7.00
М. Дідич, Клівленд	7.00
Д. Зелем, Ріверіо	7.00
С. Жураковський, Річмонд	7.00
І. Панчук, Ветл Крік	7.00
Р. Т. Валабан, Торонто	5.00
Д-р Р. Джуль, Гроссе Пойнте Шор	5.00
М. Гарасовська, Вашінгтон	5.00
А. Маркович, Пассайк	5.00
В. Е. Шаффер, Віллімстави	5.00
К. Боженко, В. Міффлін	3.00
Н. Варій, Стретфорд	3.00
В. Ващкевич, Кліфтон	3.00
І. Іванців, Маямі	3.00
І. Заплатинський, Ферию Парк	3.00
Т. Лудишин, Сиракюз	3.00
В. Рековець, Плейнфілд	3.00
М. Середович, Сиракюз	3.00
В. Балабан, Гюстон	2.00
Р. Вігей, Сіеттл	2.00
Е. Віленький, Вербенк	2.00
П. Бойчук, Бріджпорт	2.00
С. Вурий, Сейлем	2.00
Д. Вишньовський, Вінніпег	2.00
М. Вівчаровський, Філядельфія	2.00
В. Гаврилко, Янгставн	2.00
В. Гамкало, Віндсор	2.00
М. Гірняк, Парма	2.00
П. Гадач, Філядельфія	2.00
М. Галяновський, Кліфтон	2.00
Я. Гоїв, Гемтремк	2.00
А. Данилюк, Детройт	2.00
А. Данковська, Філядельфія	2.00
П. Дуда, Віндсор	2.00
И. Ендрюс, Тейлор	2.00
І. Єддінський, Лейк Ворт	2.00
Д-р В. Іванець, Едмонтон	2.00
П. Замулінський, Мус Джо	2.00
В. Кемец, Філядельфія	2.00
Д. Кефор, Пукіпсі	2.00
І. Книгніцький, Філядельфія	2.00
П. Когулька, Бруклин	2.00
Н. Кокольська, Бруклин	2.00

П. Кондрат, Євандейл	2.00
Крайова Управа СУМ, Торонто	2.00
Г. Кукіз, Клівленд	2.00
Д-р О. Лебедович, Вотерфорд	2.00
І. Лико, Рочестер	2.00
І. Лучинський, Бренфорд	2.00
Д-р А. Марітчак, Гемтремк	2.00
С. Матієвський, Честер	2.00
В. Мелько, Філядельфія	2.00
Ф. Мельничук, Детройт	2.00
М. Микитишин, Іст Пачокве	2.00
Д. Николенко, Форт Лаудердейл	2.00
Проф. О. Оглоблин, Лудлов	2.00
М. Олійник, Ню Йорк	2.00
Т. Орел, Норт Берген	2.00
М. Ортинський, Тонаванда	2.00
К. Островський, Ошава	2.00
П. Піжицький, Ст. Кетринс	2.00
Р. Д. Поголек, Вінтер Парк	2.00
М. Полегон, Бруклин	2.00
Д. Присяжнюк, Воррен	2.00
С. Рабкевич, Клівленд	2.00
В. Роздільський, Саскатун	2.00
М. Романенко, Бронкс	2.00
О. Росляк, Едмонтон	2.00
І. Я. Савка, Філядельфія	2.00
В. Савюк, Флорал Парк	2.00
І. Світ, Елмгурст	2.00
В. Скебело, Ленсінг	2.00
П. Слободян, Бруклин	2.00
А. Соколев, Гемтремк	2.00
Т. Стриєк, Літтл Фоллс	2.00
О. Таран, Річмонд	2.00
М. Терлецький, Кларкстон	2.00
О. М. Типовницький, Лос Анджелес	2.00
П. Тіцький, Перт Амбой	2.00
І. Федоренко, Елизабет	2.00
І. Федчишин, Детройт	2.00
С. Фецович, Порт Шарльоте	2.00
М. Фещак, Філядельфія	2.00
Е. Филипович,	2.00
В. Хома, Вікон	2.00
Г. Шавалюк, Гекитстави	2.00
П. Швец, Елкгарт	2.00
С. Щепловський, Дорейн	2.00
О. Юр, Філядельфія	2.00
І. Кобзей, Джозеф	1.00
В. Савчук, Гайд Парк	1.00
О. Федорович, Лівонія	1.00

ЛИСТА. Ч. 12.

О. Винницький, Вестон	$ 17.00
І. П. Галостік, Ню Йорк	12.00
Ю. Вук, Пассейк	10.00
О. Кулицький, Монтреаль	10.00
П. Гайдак, Міннеаполіс	7.00
Д-р В. Пасічник, Данкірк	7.00
Я. Вазюк, Детройт	5.00
М. Мельникович, Лонг Айленд Сіті	5.00
Д. Червак, Ню Йорк	5.00
А. Алиськевич, Джамайка	3.00
П. Гусак, Ню Йорк	3.00
Д-р П. Демус, Мокена	3.00
Д-р Р. Дзюбин, Чікаго	3.00
Ю. Козяк, Бруклин	3.00
М. Паращак, Торонто	3.00
В. Продик, Бріджпорт	3.00
І. Хома, Бруклин	3.00
І. Бабяк, Філядельфія	2.00
А. Баранник, Веллеслей	2.00
С. Березовський, Чікаго	2.00
М. Вілинська, Детройт	2.00
Г. Влонський, Чікаго	2.00
І. Боровицький, Філядельфія	2.00
К. Бульвак, Янгставн	2.00
І. Бутинец, Елизабет	2.00
Д. Війтек, Омага	2.00
В. Вірстюк, Едмонтон	2.00
М. Вітвік, Іст Гановер	2.00
М. Волосянський, Бронкс	2.00
М. Волошиновський, Монтреаль	2.00
І. Гайдукевич, Флінт	2.00
С. Галайда, Шарлотте	2.00
М. Головей, Балтимор	2.00
А. Горбач, Ст. Кетринс	2.00
О. Городиський, Бронкс	2.00
М. Гринишак, Елизабет	2.00
Г. Геба, Стетн Айленд	2.00
С. Глют, Кліфтон	2.00
А. Гула, Торонто	2.00
П. Дацко, Мейс Лендінг	2.00
П. Джидкора, Джерзі Сіті	2.00
О. Запорожець, Бронкс	2.00
Л. Зобців, Бінгемтон	2.00
О. Зубик, Форд Сіті	2.00
А. Жданкевич, Детройт	2.00
С. Жук, Бріджпорт	2.00
П. Кобас, Сагінав	2.00
В. Ковальський, Стерлінг Гайтс	2.00
М. Ковальчук, Честер	2.00
Б. М. Конецький, Піттсбург	2.00
І. Кравець, Вофало	2.00

А. Куземка, Лонг Айленд Сіті	2.00
Д. Максимів, Рочестер	2.00
В. Манастерський, Піттсбург	2.00
О. Марцінюк, Парма	2.00
Я. Медвідський, Торонто	2.00
І. Мельник, Воррен	2.00
Д. Мисько, Філядельфія	2.00
А. М. Михалюс, Лорел	2.00
М. Москаль, Філядельфія	2.00
Т. Москаль, Кліфтон	2.00
о. Л. Мудрий, Озон Парк	2.00
А. Овак, Говмвуд	2.00
С. Олійник, Чікаго	2.00
І. Онишкевич, Ірвінгтон	2.00
Г. Онищак, Чікаго	2.00
Б. Остапюк, Маямі	2.00
П. Палієнко, Шарльотте	2.00
В. Пастушок, Честер	2.00
О. Петранівський, Бруклин	2.00
Л. Негрі, Чікаго	2.00
С. Попіна, Балтимор	2.00
В. Прокопик, Янгставн	2.00
О. Проць, Лондон	2.00
А. Рижий, В. Блумфілд	2.00
Т. Сахрин, Торонто	2.00
М. Серфін, Ст. Пітерсбург	2.00
проф. А. Смакула, Аубурндейл	2.00
О. Стороженко, Філядельфія	2.00
М. Струк, Парма	2.00
В. Угринчук, Нюарк	2.00
Т. Хомик, Вестбург	2.00
В. Б. Чолій, Йонкерс	2.00
Д. Шабля, Філядельфія	2.00
І. Щур, Торонто	2.00
М. Юркевич, Солт Сте Марі	2.00
І. І. Ярема, Ітака	2.00
Л. Ярош, Беллмор	2.00
П. Яців, Лорейн	2.00
І. Андрейчин, Гіллсайд	1.00
В. Балабан, Річмонд Гілл	1.00
І. Воловец, Ганнібаль	1.00
К. Декус, Картерет	1.00
В. Кінах, Солт Сте Марі	1.00
А. Масний, Амгерсбург	1.00
М. Міц, Стон	1.00
М. Міщук, Карнегі	1.00
В. Ревенко, Гартфорд	1.00
С. Росткович, Сілвервуд	1.00
С. Таратуцький, Йонкерс	1.00

Замість квітів на свіжу могилу
бл. п. о. Протоієрея ПАВЛА ШИРУКА
складаю 25.00 долярів
на Українську Православну Семінарію св. Софії в Баунд Бруку, Н. Дж.

Родині Покійного висловлюю глибоке співчуття.
Катерина ДЕНИСЕНКО з Родиною

Ділимося з Родиною і Знайомими сумною вісткою про те, що 2-го липня 1975 року, померла на 75-му році життя, наша МАТИ і БАБУНЯ

ЯДВИГА АННА ЛІТИНСЬКА-СУШКО
з роду КОЦЮМБАСІВ

вдова по полк. РОМАНОВІ СУШКОВІ

Покійна народилася у Львові. Була учасницею українських визвольних змагань, як вістун Української Галицької Армії.

Похоронено Покійну на українському католицькому цвинтарі в Монтреалі, Канада.

Донька — ОРИСЯ МОРОЗОВИЧ з мужем і дітьми, онуки і Рідня в Україні, Канаді та Америці

В „УКРАЇНСЬКІЙ БРАЗИЛІЇ"

(Закінчення зі стор. 1-ої)

далеко віддалені селища — „колонії".

Той дитячий виступ відбувся на подвір'ї школи; діти саме мали перерву, коли ми приїхали. Відтак обдарували ми їх цукерками, кидаючи тамошнім звичаєм пригорщі цукерок вгору; діти з великою радістю й ще більшим вереском ловили, чи збирали з трави.

При цій нагоді ми ближче познайомилися із сестрою Матильдою. Мила сестра Матильда розповіла про труднощі з навчанням української мови, бо нема букварів, ані співаників з нотами, а старші дівчата вишивали б, але нема взорів і матеріялу. — От що потрібно слати до Бразилії!

Ми попрощалися з гарними українськими дітьми та з милою сестрою Матильдою з думкою про те, чого так багато в Бразилії є і про те, чого так багато в Бразилії нема. І ці контрастні враження супроводжували нас під час всієї нашої подорожі по Бразилії.

ПАПАНДУВА

Це друга з черги колонія в Санта Катаріна, яка належить до парафії о. Петра. Тут в інтернаті Сестер Служебниць мешкає понад двадцять українських дівчат з дальших місцевостей, де нема гімназії. Це вже більші дівчата, з вийнятком кількох малих, які дуже убогі, і Сестри взяли тих дітей, щоби не пропадали в нужді. Старші дівчатка ходять до гімназії в місті, де навчають наші Сестри. Ті дівчатка, які живуть в інтернаті, допомагають при всіх потрібних працях: варять, порядкують, миють посуди та виконують всі потрібні роботи. Може воно звучить трохи незвично для нас, що інтернатки мусять працювати, коли в ЗСА у нас молодь має таке вигідне і легке життя, одначе дівчата, виховані в інтернатах, звичайно дуже добрі господині, бо в інтернатах навчаються всього, що господині потрібне. Деякі з них стають Сестрами Служебницями, але, коли здібні до науки, то далі продовжують навчання у вищих школах.

Сестра Венігна, директорка інтернату, яка має за собою 25-річну практику в інтернаті в Прудентополі, обіцює припильнувати, щоб дівчата добре навчилися писати і читати по-українському, бо це важливе для них самих, для української громади та, очевидно, це умова діставати стипендію СУА надалі, а стипендії там дуже потрібні.

Як по всіх інтернатах, в Папандуві усюди чистота. У спальні дівчат скромненько: це велика заля, де рядочками стоять ліжка, деякі з них з високими перинами, які діти привозять з дому. Треба знати, що в Бразилії зимою (яка там зима!) не опалюють хат, тому треба теплих накривал, бо хоча в день тепло, то ночі бувають дуже холодні, навіть восени.

Діти встають рано о годині 6-й, кожна стелить своє ліжко, миються, одягаються та йдуть до каплиці на молебень, чи Службу Божу, якщо є священик. Поснідавши, одні їдуть до школи, другі — до праці, помагати Сестрам в кухні, на господарстві, чи порядкувати кімнати. Наука починається о годині 8-ій рано та триває до 12-ої, або від 1 до 5-ої (інша кляса).

так що є досить часу для дівчат на науку шиття, вишивання, чи вивчення української мови.

Щоб нас привітати, під проводом Сестер дівчата співали пісень, деклямували вірші та виголосили привітальне слово. Все гарно вдалося, хоча дівчатка мали „трему" і видко було, що не були зовсім свобідні. Коли після офіційної програми, ми хотіли з дівчатками поговорити, всіма способами заохочуючи їх до розмови про речі які можуть їх цікавити, ані одна з них не відважилася на питання, чи розмову, хоча по-українському гарно говорять майже всі. Можливо, що незвичність ситуації, присутність Сестри-директорки та о. пароха їх бентежила, в додатку до нас. Відтак одинцем, дівчата були відважніші і ми гарно з ними поговорили про їхню науку, рідних та Америку.

Особливо 12-літня Марійка очарувала нас своїм розумом і відповідями, та й зовнішністю. Марійка також дуже гарно співає, колись з неї буде потіха і користь українській спільноті в Бразилії. Відвідуючи родини, ми вступили до батьків Марійки, і справді важко було усвідомити, що з таких важких умовин, такої крайньої нужди, що справді не часто навіть у Бразилії ми бачили, виросла така квітка, як Марійка.

Марійка має 16-літню сестру, якої не було в хаті, бо, казала мати, що дівчина хвора і пішла до „дохтора". Решта дітей: хлопчики і дівчатка, здається чи не семеро, різного віку були в хаті. Старші повтікали в ліс, а маленькі залишилися в хаті, бо не замалі до утечі. Дворічну дівчинку мати тримала на руках, хворе на шлунок, бо у криниці занечищена вода, втопленими у воді мишами, яких цього року було багато, і певно вода дитині пошкодила. Тепер вже беруть воду від сусіда.

Ми розпитали про все, вислухали скарги на пошесть мишей, що риж і кукурудзу поїли, дали дітям і батькам цукерків, похвалили Марійку, зробили знимку батьків і менших дітей, бо старші не вийшли з лісу, хоча тато кликав та обіцював, що дістануть цукерків. Хлопці на те сказали: Вамбони дадуть, а нас заберуть, не хочем".

Відвідуючи родини, не поминули ми батьків Гані, яку забрали ми відтак до інтернату, бо цього року мала вже покинути науку, бо батько захворів і не зможе оплачувати коштів навчання. Її батько ще в силі віку чоловік, може коло сорока років, але хворий спаралізований, так що й говорити не може, але коли слухав про поворот Гані до школи, то напевно розумів, бо рясні сльози котилися по неголенім худім обличчі. Великі чорні очі блукали по всіх довкруги, та все спинялися на нас, наче не міг, мимо пояснень, збагнути, чого ці жінки тут шукають, чому допомагають, чому хочуть, щоби Ганя їхала до Сестер... А мати Ганю питає: „А ти хочеш іти до школи? Кажи, чи хочеш!" — а Ганя, сидячи на кріслі і поводячи по ньому рукою, після деякої павзи відповіла: „Може поїду". — Ганя поїхала до інтернату сестер Служебниць до Папандуви.

Кінець

Пам'яті незабутнього командира ген. В. Гарасименка

У неділю 8-го червня ц. р. в церкві св. Михаїла в Мінеаполісі відбулась урочиста Панахида в 40-ий день від смерти сл. пам. генерала Володимира Гарасименка; панахиду відправляв мит. прот. Андрій Кісць, при чисельній участі мирян, ветеранів УНР на чолі з ген. Василем Філоновичем, та ветеранів УПА з Другої світової війни, які зорганізовані в станиці Ст. Пол, Мінеаполіс, СВУР.

Один за одним відходять у вічність колишні учасники боротьби за волю України. Недавно помер в Парижі славний командир Залізної Дивізії ген. Удовиченко, який своєю геройською славою увійшов в історію України, як знову ж прийшла сумна вістка, що в Боффало відійшов у вічність на 83-му році життя сл. пам. ген. хорунжий Володимир Гарасименко. Він пройшов тернистий життьовий шлях, шлях боротьби, терпінь та поневірянь, і так як і всі інші вірні сини України, був готовий скласти своє життя за волю України, зрозумівши, що волю Україні не можна ані випросити, ані купити, її треба здобути, — вибороти. І боровся ціле своє життя зброєю і словом. Будучи в армії УНР, він брав активну участь у Першому Зимовому Поході, був відзначений золотим хрестом, нагороджений хрестом Симона Петлюри та воєнним хрестом.

Після визвольних змагань разом із своїми побратимами перетерпів табори в Калішi і тиф, який його фізично дуже знесилив, а тим більше й розлука з дружиною та малою донечкою. Бо з вибухом Другої світової війни німці напали на Польщу, а червона навала захопила Західню Україну, НКВД заарештували його дружину і малолітню донечку і вивезли на Сибір. По кількох роках перебування на каторзі, дружина не видержала і померла, залишаючи сиротою в сибірських тундрах неповнолітню донечку. На зміну червоного окупанта прийшов другий, який так само немилосердно, як і перший, почав господарити на українських землях, забираючи в селян останнє мізерне надбання, і коли селяни спротивлялись ті села огнем були знищені, а молодь насильно почали вивозити на німецьку каторгу. Ген. В. Гарасименко як військовик бачив, що перспективи боротьби з окупантом є незавидні, але сидіти і спокійно дивитись, як ворог гуляє по Україні і перетворює її в згарище, він не міг. Він сказав до друзів своїх: „Хлопці, друзі мої, хочемо ми того чи ні, мусимо стати в обороні свого народу, й то негайно розпочинати відплату, щоб ворог відчув, що ми також люди, а не унтерменші". І так ген. В. Гарасименко вирушив в ліс, де вже були відділи УПА на Луччині, розробив оперативні пляни й перепровадив вдалі випади на німецькі залоги та розбишацькі банди ляндвіртів. Згодом він долучився до „Українського Легіону Самооборони", і з тим же куренем виїхав на Холмщину, з метою стримати польські банди, які безкарно „огнем і мечем" винищували Грубешівщину.

Курінь отаборився в околицях Грубешева та негайно почав акції проти польських банд. Зима в рр. 1943 - 1944 була жорстока, ця зима для холмщаків була повна страждань і смерти, тисячі в нічому невинних людей було розстріляно, живими спалено, як жінок так і дітей, велике число сіл перетворено в згарище. Лише невеликій кількості людей вдалось вискочити живими та втекти до міста Грубешева та інших міст. Ген. Гарасименко знав, що не легко буде стримати польські банди від сваволі, а тим більше їх прогнати з Холмщини, чи зліквідувати, але, як говорив він, ми мусимо боротися, це буде іспит зрілости українського вояка, який стає в обороні своїх кровних братів холмщаків.

Днями і ночами вони зводили бої, проходили через погорілі села де часто були ще й трупи, лежали непоховані; кров кипіла в жилах, дивлячись на ті варварські вчинки польських банд. Хотілось помсти, хотілось битись, і ми бились, не мало Волиняків склало свої голови в обороні своїх братів холмщаків. І остаточно в квітні польські банди дощенту розбито і знищено, лише недобиткам пощастило втекти в білгорайські та замойські ліси. Ця заслуга була завзятого генерала, який був добре загартований в боях двох війн, і до останніх днів вірив в те, що коли прийде третя війна, то вже остаточно вона принесе волю для українського народу. Навіть в книжці про „Першу Українську Дивізію", майор штабу Галицької Дивізії Гайке, у своїх споминах згадує про наш Волинський Курінь, як струнких і надзвичайно вишколених та загартованих в боях вояків. І нарешті всі бурі одшуміли: одні поверталися до своїх країн, як переможці, а другі, такі як ми, з похиленими головами ішли в табори полонених або в табори Д.П. По довгому скитанні в таборах йому пощастило переїхати на Вільну Землю Вашінгтона. Довідавшись про свою донечку, яка щасливо повернулась з Сибіру в Польщу, він почав робити всі заходи на приїзд своєї дочки до Америки, з допомогою свого вірного друга — вояка Шпака він стягнув свою дочку до Америки. Генерал В. Гарасименко безмежно любив своїх друзів по зброї, так само і його побратими пам'ятають про нього, як доброго та хороброго воїна та командира.

Е. Писарський

Церква-красуня на „Верховині"

В українсько - американському культурному центрі в Глен Спей, Н. Й. два роки тому почалася будова української православної церкви св. св. Апостолів Петра і Павла. Проєкт церкви є в українському національному стилі козацького барокко. Церкви такі, як відомо, будувались за часів гетьманів Богдана Хмельницького та Івана Мазепи.

Відколи цар Петро заборонив будувати кам'яні церкви в Україні, тягнуться безперервні заборони і утиски для української храмової архітектури в її національних стилях. А вже з 1919 р. настав страшний понадпівсто-літній період, що продовжується і тепер: безжалісного вандальського нищення пам'яток української національної архітектури — шедеврів світового мистецтва, як наприклад, недавно спалена церква св. Юрія у Видубицькому манастирі.

Півстоліття порожнечі в історії української культури, що розвивалася тисячу років... Коли інші народи за це півсторіччя творили нові — то в нашій історії мистецтва чорніє жахлива пустка, де зрідка видно окремі будови здійснені на еміграції та й то не стилеві. Я вже не згадую тут руїни наших численних храмів під Польщею. Це так би мовити окрема сторінка вандалізму в наші часи доповненого нашими сусідами, які вважають себе за релігійну націю.

Отже йдеться нам про спробу — на великому пожарищі, на великій руїні заподіяній, знову кажу, нашими сусідами, після двох з половиною століть утиску, заборон, розвалювання динамітом і спалювання, — відродити образ нашого вершинного в церковнім будівництві козацького барокко, звичайно, у творчо - модерному варіянті.

На еміграції ми не маємо жадного взірця церковної будівлі в стилі відновленого козацького барокко. Може найбільш наближується до нього чудова будівля в українському православному центрі в Бавнд Бруці Н. Дж., проте вона становить собою радше пам'ятку, монумент: сполучує капличку і вежу в обрисах, що трішки нагадує дзвіницю. У нас же мова йде про церкву клясичної будови у згаданому стилі. Чудова церква св.св. апостолів Петра і Павла буде не тільки мистецьким досягненням, але й відповіддю на безглузде нищення архітектурного скарбу в Україні. Тому звертаємось про матеріяльну підтримку до всієї української спільноти, незалежно від різних поділів.

Адже цей пам'ятник матиме велике виховне значення для нашої молоді, що виросла вже тут в Америці. Оглядаючи церкву, молоді люди бачитимуть красу і велич мистецького здобутку предків, переданого нам і відродженого у вільній країні за океаном.

Будівельний комітет будови цієї святині є переконаний, що це святе і Богоугодне діло завершиться в короткому часі.

Пожертви просимо слати до української православної „Кредитівки" в Ню Йорку, або:

Ss. Peter and Paul
Ukrainian Orthodox Church,
Glen Spey, N.Y. 12737.

М. Д. Ч.

Шевченківським концертом закінчено шкільний рік у Спрінґ Велі

Спрінґ Велі (Л. В.). — Українська громада Спрінґ Велі, Н. Й., відзначила пам'ять Тараса Шевченка в неділю 29-го червня концертом, достосувавши його до урочистого закінчення навчального року в українській суботній школі.

Концерт був влаштований силами Українського Хору, що існує при церкві свв. Петра і Павла в цьому піднюйоркському містечку, і яким диригують д-р Олег Волянський та дяк Микола Москаль, і силами рідної школи, що в ній навчає безперебійно вже сім років п-і Галина Стельмащук.

Імпреза привабила до „Української галі" — місцевої національної домівки — численних громадян, представників чотирьох поколінь, на чолі з парохом, монс. д-ром П. Скрипковським, а серед найстарших громадян були навіть ті, що пам'ятають перший Шевченківський концерт у 1911 році в цьому місті, коли новозаснований 16-ий Відділ УНСоюзу, Т-во Просвіта, шанував 50-річчя з дня смерти Пророка України. Треба підкреслити, що цей Відділ, як інформує його секретар п. Микола Москаль, і досі активний, та налічує все ще 140 членів; а на невелику загалом українську громаду в цім містечку, це й зовсім непогано. Сам секретар, п. Москаль, очолює цей Відділ вже 40 років, майже відразу після свого приїзду до Америки з Галичини в 1930 році, та при тому також приблизно 40 років керує безперебійно церковним хором парафії, а цей хор рік-у-рік і є тим осереддям, навколо якого концентруються всі українські починання у Спрінґ Велі.

Маючи таких відданих своїй громаді людей, нічого дивного, що концерт для Шевченка тут пройшов з успіхом. Крім виступів хору дорослих (диригент д-р Олег Волянський) і хору дітей (дириґентка Галина Стельмащук) були деклямації дітей: Марусі і Христі Павлів, Маї Боднарчук, Стефана Шандоги, Петра Іваника, Теодора і Тимотея Стецько та Данила Неґерсмита.

Із сольоспівом виступала співачка і піяністка Галина Стельмащук, колишня ґрадуантка музичної школи Джуліярд та учасниця фільму „Запорожець за Дунаєм", де, ще зовсім молодесенькою співала Оксану — поруч Одарки, славної Марії Сокіл. П-ні Стельмащук, відразу після переїзду її Родини з Асторії в Ню Йорку сюди, включилася в шкільне і громадське життя Спрінґ Велі і їй та її покійному мужеві, сл. п. Андрієві Стельмащукові, втрату якого громада болюче і досі відчуває, завдячує громада дійсно багато.

Доповіді про Шевченка виголосили українською мовою учениця Марія Шандога, а д-р Володимир Семків по-англійському. Головою Комітету Шевченка був інж. Степан Шандога.

Два лідери ОАД закликають ЗСА полагодити справу Куби і Панамського каналу

Вашінґтон. — Алехандро Орфіля з Арґентини, теперішній генеральний секретар Організації Американських Держав (ОАД), і його попередник, Ґальо Пляза з Еквадору, у понеділок, 7 липня, закликали уряд ЗСА якнайскоріше дійти до порозуміння з Панамою щодо нового договору, згідно з яким ця центральноамериканська країна одержала б більшу контролю над Панамським каналом, а також закликали Америку та інших членів ОАД поробити заходи щодо „нормалізації відносин з Кубою". Ці заяви два лідери ОАД виголосили у Вашінґтоні під час заприсяження Александра Орфілі на пост генерального секретаря ОАД, до якої належать 24 держави Західньої Півкулі. Справа знесення економічних і політичних санкцій проти Куби, встановлених ОАД у 1964-му році, буде обговорена на конференції цієї організації в Коста Ріці, яка розпочнеться наступного тижня.

Помер Отто Скорцені, який викрав з ув'язнення Мусоліні в 1943 році

Мадрид. — Тут помер на 67-му році відомий командир гітлерівської елітарної ґвардії СС-ів, полковник Отто Скорцені, який в 1943 році виконуючи наказ А. Гітлера, визволив з ув'язнення італійського фашистського лідера Беніто Мусоліні. Під його командуванням німецькі вояки в американських одностроях перевели операцію в американському запіллі з метою вбити альянтського головнокомандуючого Д. Айзенгауера.

Отто Скорцені остався до кінця життя вірний Гітлерові, а в 1944 році брав активну участь у ліквідації протигітлерівської змови в Берліні. Після війни втік з полону і переїхав потаємно до Еспанії, де одержав право азилю. На тему своїх успіхів в рядах СС-ів написав у книжці „Таємні місії".

Тайпей заперечує закиди про продукцію атомової зброї

Тайпей, Тайван. — Уряд націоналістичного Китаю (Тайван) категорично заперечив опубліковане в журналі „Тайм" повідомлення про те, що, мовляв, Тайван розпочав працю над продукцією атомової зброї. „Ми не маємо жадного пляну конструкції і виробу атомової зброї", заявив ген. Лі Чен'-тао, речник міністерства оборони.

ВІДІЙШЛИ ВІД НАС

КАТЕРИНА ПУКІШ, членка УНС Відд. 217 Б-ва св. Йосафата в Рочестері, Н. Й., померла 23 лютого 1975 р. на 67 р. ж. Нар. в Україні і стала членкою УНС в 1936 р. Полишила в смутку мужа Михайла, синів Миколая і Михайла мол., 11 внуків, 2 сестри Анну і Отеллу. Похорон відбувся 27 лютого ц. р. на цвинтарі Holy Sepulchre, Рочестер, Н. Й.

Вічна Їй Пам'ять!

Т. Кубарич, секр.

ЗБОРИ ВІДДІЛІВ УНСоюзу

СУБОТА, 19-го ЛИПНЯ 1975 р.

НЮАРК, Н. Дж. Річні збори 340 Відд. Українських Євангеликів, о год. 7:30 веч. в залі Укр. Євангельської Церкви, 2206 Стенлей Терас, Юніон, Н. Дж. На порядку вибір нової Управи. В зборах візьме участь обл. орган. В. Оріховський. Проситься чл. прибути — Пастор А. Данилюк, гол.

ТАРЗАН, Ч. 7330, Тарзан перестерігає генерала Їтса

Тарзане!.. Чи капітан Більський з тобою?

Ні, генерале Їтс!.. Але він так близько, що я майже можу „доторкнутися" його!

То чому ми не можемо приземлитися і забрати вас обох?...

Існує „маленька перешкода", а саме, коло п'ятьдесят диких тубільців, які радо прив'язали б і вас до свого жертовного стовпа!